

מבעיות הטקטיקה, ה"הליקופטרי"

כשנה את המבצעים נגד הגרילה על שניים: הגשה מהירה של תגבורות בכוחות מוטסי-הליקופטרים לגייסות ממשלת ויאטנאם וה"משמר" המקומי, שהותקפו — ועל הופעה מהירה ופתאומית של כוחות אלה (גם כן באמצעות הטיס-הליקופטרי) כשהמדובר היה בפעולה התקפית. לאמת-של-דבר, תכופות נתמזגו שתי צורות-פעולה אלו, שכן שילוחה של שדרה רגלית לתוך איזור הנגוע בצפיפות בגדודי-גרילה עשוי היה לשמש פתרון להתנפלותם של אלה — הזר-דמנות לזניקתה, בהיטס, של פלגת-תגבורת, להנחתת מהלומה מכרעת. התפתחות הפעולות הצדיקה בדרך-כלל תפיסה זו. באו אירועי ראשית-ינואר — והציגו סימן-שאלה. דרך-אגב: יתכן שמה שקרה עתה היה בגדר "היפוכו-של-דבר". אפשר שגדודי-גרילה הוא אשר שימש הפעם "פתיון"; וכי התגבורת המוטסת — היא שנכנסה (בעודה באויר!) למעין מלכודת.

הדלתה של נהר-מאקונג הגדול, הקרובה למדי אל סאיגון הברירה, הנה אחד המרכזים המובהקים של פעולת-גרילה.

חיילים ויאטנאמיים מוטסי-הליקופטר ברדיפה אחרי אנשי ויאטקונג הנוקטים אורח של לוחמת-גרילית

זרועות-הנהר והתעלות המרובות מכבידות ביותר על מרדף הגייסות אחר חבורות-הגרילה; וממילא מצריכות במיוחד את הפעלת ההליקופטרים, לשם התגברות על מכשולים-טבעיים אלה.

גדוד מן ה"כוחות הסדירים" של "ויאטקונג" (צבא-הגרילה הפרו-ויאטמיני), בעצמה של 400 איש בערך, ארב (בשטח של מטעני-אורז וחורשות, כ-80 ק"מ דרומית-מערבית לסאיגון) לכוח צבא ויאטנאם שהוטס ב-15 הליקופטרים אמריקניים — כפי הנראה במטען אחד. כ"פתיון" שימשה החזקת כוחות-הגרילה בכפר קטן נידח, מוקף-ג'ונגל, אשר כשלעצמו לא הינה יעד שיש טעם להלחם עליו. ההליקופטרים ססו וקרבו

זה כמה שנים שתפעולם המבצעי (ואף ללחימה ממש) של ההליקופטרים החל לקנות לו "זכות-אורח" בתפיסותיהם של הצבאות העיקריים; ולא רק לפעולות ספציפיות — למשל, כחלק באורח החדש של "הסתערות-אל-חוף" בחיליה-מארינס האמריקאי — אלא כיסוד אורגני בתורת-הלחימה, הן למלח-מות "קטנות" והן ל"גדולות". מבחנו העיקרי — והמוצלח בדרך-כלל — היה במלחמת-אלג'יריה, בעיקר בשנים 1958–61. אך עד-מהרה התברר כי עיקר-הבעיות לגבי ההליקופטר איננו "מה יכול הוא לעשות" (כי לסוגיית-כולתו — כמעט אין גבול), אלא "עד כמה יהיה פגיע?"

קיימים שלושה מצבים אופייניים לתפעולו של ההליקופטר: ● הטסת גייסות למקומות-הפעלה מפתיעים — ותכופות אף הרחק ממקומות הלחימה-בפעול. לרוב יש לטיסה כזו סיכוי שלא למשוך אליה אש-קרקע של כוחות-אויב; ● הטסת גייסות אל נקודות-משען (או — מוקדי-קרב), להגברת הכוחות הנמצאים שם — או לצורך נקיטה בזמה חדשה. תכופות תעבור טיסה כזו על-פני שטחים המוחזקים, או "נגועים" (במצבי-"גרילה"), על-ידי כוחות אויבים — ותהיה חשופה לאשם;

● העברת כוחות במישרין אל מקום-הלחימה וכן לחימה מן-האוויר נגד גייסות האויב — כשדבר אחרון זה יהיה בודאי אופייני במיוחד להפעלה נגד כוחות-גרילה. כל אלה הנם מצבים בהם תהיה מידת-פגיעותן של יחידות-ההליקופטרים מותנית בגמישות טכסיתית שלהן עצמן, מצד אחד — ומהעומם, טיב ארגונם, ואופי חימושם של כוחות האויב, מהצד השני.

המלחמה, בנוסח "נגד-גרילה", בדרום-ויאטנאם דועכת ומת-לקחת לסירוגין; וזוה שנה-זמעה (מאז החל "חיל-משלוח" של יועצים ומומחים — וכלי-טיס — אמריקניים לקחת חבל ישרי בה) איפשרה הצצה מאלפת בלקחי תפעולו למעשה של ההליקופטר במצבים השונים שצוינו לעיל, או בצירופיהם (אם כי תמיד — בלי נוכחותו של גורם כוח-אווירי אויב). עד לזמן האחרון בלטו ההשגים, עתונות-העולם אינה מרבה, בדרך-כלל, במתן ידיעות מזירה, "זעירה" ומרוחקת זו. אך כתבות מפורטות בעתוני ארה"ב ואף מאמרי סיכום וניתוח רציניים בכלי-המבטא הצבאיים העידו על התקדמות בלתי-מפוקפקת בטקטיקה המתבססת על השילוב של ההליקופטרים מובילים ולוחמים, יחידות צנחנים, חיל-רגלים, "רגיל", כפריים-מוגנים ו"משמר-לאומי" מקומי ומרחבי. אולם בינואר ש.ז. התרחשו מספר אירועים רבי-רושם, וכנראה רבי-לקח, ואלה עוררו תשומת-לב כללית. אין ספק שכרוכות בהם גם מסקנות — אם גם לא מוחלטות עדיין — בתחום המחשבה והשיקול הטקטיים.

ואלה קויה העיקריים של התמונה המצטיירת מן הידיעות. ההנהגה המיעצת האמריקנית בדרום-ויאטנאם ביססה מזה-

לאורכה של תעלה התחומה בשדרת-עצים בהתכונם לנחות ולערוך התקפה. לפני זה — כנראה במגמה לרתק את כוחות ה"ויאט-קונג" — תקפו אותם גף אחר גף של מטוסי-קרב והפצצה של חיל-האוויר הויאט-נאמי בפצצות-קלות, רקטות ומקלעים. במקום להתפור ולחמוק מהמקום, כמנהגם במצב כזה, החזיק הגדוד מעמד ואף השיב למטוסים באש נגדית. עתה, כשקרבו ההליקופטרים המחפשים-אחר-טרפם — נצרו תחילה הויאט-קונגים את אשם; ורק כאשר נחתו כבר קבור צות-ההליקופטרים הראשונות פתחו בירי מכל כלי-נשקם (כדברי איש-הליקופטר אמריקני: "התופת כולה פערה פיה לפתע"). לא כל שלביה של התמודדות זו ברורים עדיין; ואין לדעת כיום בדיוק כמה כלי-טיס נפגעו באויר וכמה — בהיותם כבר על הקרקע. על-כל-פנים, מה-15 נפגעו 14 על-ידי האש. לא פחות מ-8 הופלו, או נאלצו לנחות נחיתת-אונס. 4 מבין שמונה אלה היו כלי-ליווי, בעלי מגוון-טורבינה, לאבטחה-לוחמת של היטסים. השאר היו כלים מסוג H-21, נושאי-גייסות**.

ברדת החשיכה עדיין סער הקרב. כוחות הממשלה ניסו שלא לאבד את המגע עם אנשי "ויאט-קונג"; ובו בזמן הוצנחו ממטוסי-החובלה C-123 הגדולים של חיל-האוויר האמריקני 600 צנחנים ויאט-נאמיים, לניתוק דרך-נסיגתם של הללו; ועוד 4 גדודים של גייסות-הממשלה, כ-1,200 איש, התאמצו לכתר ולהשמיד את אנשי הגרילה הנסים שמספרם נאמד עתה בכ-300. על-כל-פנים, כזאת היתה אז ההגדרה הרשמית למצב-הדברים.

במציאות, נראה כי הכוחות הויאט-נאמיים לא גילו חפץ-יתר לדלוק במהדק אחרי אנשי-הגרילה. למעשה, במשך הלילה ובשעות-הבוקר למחרת אבד המגע בהדרגה; מרבית אנשי "ויאט-קונג" הצליחה, איפוא, לחמוק. כמובן, שמספר אבידותיהם עלה על אותן 3 גופות שנמצאו בכפר הנטוש והשרוף, כשנכבש. אך עד שעות אחר-הצהרים הספיקו הגייסות הויאט-נאמיים לאסוף בבקתות, על סכרי-התעלות ובשדות האורז למעלה ממאה הרוגים ופצועים משלהם, שנפגעו במשך 20 שעות הלחימה.

* כנראה — מסוג "Iroquois" HU-1A, שהותקן בהם חימוש. ** דגם ישן המוחלף עתה על-ידי מהירים ומשוכללים יותר. מטסים אנשים וציוד בעומס כולל עד קרוב לסונה וחצי.

הפעם נפגעו גם האמריקנים אולי יותר מכלל הזדמנות אחרת — ולא רק בצידום. גם בזה היתה הפגיעה רצינית; 5 הליקופטרים הרוסים נשארו תקועים בין הדלתה; ארבעה מטיפוס H-21 — ואחד מהליקופטרי-הליווי ממונעי הטורבינה; שלושת האחרים תוקנו — הופעלו מחדש. אך נוסף על זאת נהרגו שני סרג'נטים מצבא-ארה"ב, מצותי-ההליקופטרים, קפיטן אחד מת מפצעיו ועוד 4 אמריקנים אחרים נפצעו.

ברם, נראה שהיה עוד צד לאותו קרב, צד שהוסיף על משמעותן של אבידות אלו. לאחריו טענו יועצים-צבאיים אמריקניים בתרעומת כי יחידות חיל-רגלים ויאט-נאמי נמנעו מלקיים פקודות מפורשות להתקדם ולתקוף, ונראה שאותו קפיטן אמריקני נפגע שעה שניסה לשכנען לתקוף.

אך התלונות הופנו גם כלפי סוגי-חיל אחרים (לא כלפי הצנחנים, הנחשבים לעוצבה המובחרת והמהימנה בצבא ויאט-נאם). 11 אנשי-צוותים אמריקניים של הליקופטרים שהופלו — פלוגת-רגלים ויאט-נאמית מוססת — נמצאו מרותקים למקומם על-ידי איש-שקל של יחידות "ויאט-קונג" ולא יכלו לפרוץ מתוך מלכודת-אש זו. כאשר נדרש מפקדה של יחידה-משורינת ויאט-נאמית לנוע לעזרתם על-מנת לחלצם, סירב במשך למעלה משעה לעשות זאת. אין תימה שתסיסה השתררה בתוך סגל-היועצים והמומחים.

בעצם, יתכן וצריך לראות במקרים הללו רק עדות לכך כמה קולעת היתה הערכתם של אנשי-עיתונות אמריקניים, המכירים את תנאי הארץ, אשר לפני למעלה מחצי-שנה הוזיירו בכת-בותרים מסאיגון שכלל שחרבה ארה"ב לשלוח כוחות משלה לויאט-נאם לשם השתתפות ישירה במערכה. כן יגדל אי-רצונם של גייסות ויאט-נאמיים להשלים עם נוכחותם ותפקידם של "לבני-פנים" כה מרובים... ואין זה קל לראות באיזה קו תנקוט ההנהגה האמריקנית בעתיד הקרוב להשגת מוצא ממצב מורכב זה.

מכל מקום, כל הציונים האלה — עם כל חיוניותם — הנם בגדר שיקולים פוליטיים. ואילו הלקח הטקטי-המבצעי הישיר של התפתחות הדברים בזמן האחרון טמון בראש-וראשונה באותם נסיונות של לחימה באמצעות הליקופטרים, ונגדם, אשר תוארו בקטעי-הידיעות שהובאו ברשימה זו. אין ספק שלקח זה מחייב מחשבה רבה — ובודאי אף הסקת מסקנות מעשיות נוספות בתחום הטקטיקה ההליקופטרית.

ברגע האחרון

בסוף פברואר 1963 נודע על "שינוי בדוקטרינה" אצל הליקופטרי-הליווי-החמושים האמריקניים בדרום-ויאט-נאם. עד כה נצטוו לנצור אשם בטרם ירו עליהם חבורות-הגרילה. עתה, כנראה על יסוד הנסיונות הקשים בחודש ינואר (ראה הרשימה למעלה), הותר להליקופטרים-טורביניים חמושים אלה להכנס לאזורי-הלחימה לפני ההליקופטרים מובילי-הגייסות. אם התחפרו שם אנשי-הגרילה לקרב; והם רשאים אז לפתות ב"ריסוס" השטח ברקטות ואש מקלעים ולחפות כך על נחיתת הגייסות. הזמן והנסיון יוכיחו עד כמה יתרם אורח-הפעולה חדש זה לפתרון הבעיה הטקטית החיונית.